Товариство з обмеженою відповідальністю «Всеосвіта»

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом директора ТОВ «Всеосвіта»
№ 21 від 27 липня 2026 р.
_____ Іван ЛИТВИНЕНКО
.

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти

«ФАСИЛІТАЦІЯ В СИСТЕМІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ»

м. Київ – 2026

Розробник(и): ТОВ «Всеосвіта» та Ярослава Швень, кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри філософії і освіти дорослих Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», членкиня Національної психологічної асоціації.

Напрям підвищення кваліфікації: розвиток психологічної та психолого-педагогічної компетентності; впровадження інструментів фасилітативного супроводу освітнього процесу; розвиток психоемоційної стійкості, фасилітативної майстерності, менторингу, коучингу та медіації в педагогічній взаємодії; екологічний зворотний зв'язок і рефлексія.

Розроблено на основі типової програми: програму укладено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи, Законів України «Про освіту», «Про медіацію» та п. 10 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 (зі змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133).

Термін дії програми: постійно

© ТОВ «Всеосвіта», 2026

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми: Сучасний освітній простір вимагає від педагогів системної трансформації ролі — від транслятора знань до фасилітатора, який створює безпечне, емоційно підтримуюче та динамічне навчальне середовище. Психологічна напруженість, високий рівень тривожності та когнітивного навантаження серед учасників освітнього процесу роблять розвиток психологічної компетентності педагога ключовою передумовою успішного навчання. Відсутність навичок психоемоційної саморегуляції, фасилітативного супроводу та екологічного зворотного зв'язку призводить до неефективної комунікації, деструктивних конфліктів та професійного вигорання.

Дана програма фокусується на розвитку психологічної компетентності та фасилітативної майстерності працівників освіти. Курс пропонує науково обґрунтований та практично апробований психологічний підхід до організації групової динаміки, використання психологічних способів впливу, опанування рольових функцій фасилітатора (менторинг, коучинг, медіація), а також впровадження технологій рефлексії та евалюації. Навчання спрямоване на підвищення психолого-педагогічної ефективності педагога та створення сприятливого психоемоційного клімату в закладі освіти.

Цільова група: працівники закладів дошкільної освіти, закладів загальної середньої освіти, позашкільної освіти, фахової передвищої освіти, керівники закладів освіти, практичні психологи, соціальні педагоги, консультанти Центрів професійного розвитку педагогічних працівників (ЦПРПП), студенти профільних ЗВО та батьки.

Обсяг (тривалість): 30 академічних годин / 1 кредит ЄКТС.

Особливості реалізації програми: програма має виражену психопрактичну спрямованість. Навчання орієнтоване на опанування технологій психологічного впливу, фасилітаційних технік («Silent Brainstorming», «Send a Problem», модель GROW), методів екологічного зворотного зв'язку (BOFF, Feedforward) та рефлексивних практик. Реалізація передбачає виконання самостійних практичних завдань для безпосереднього використання в роботі педагога.

Вид підвищення кваліфікації: курс (навчання за програмою підвищення кваліфікації).

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: системне вдосконалення та розвиток **психологічної компетентності** педагогічних і науково-педагогічних працівників; засвоєння теоретико-методологічних засад та практичних порад щодо застосування фасилітації як супроводу комунікативного процесу ефективного навчання; опанування суміжних психологічних функцій (менторинг, коучинг, медіація) та формування навичок створення психологічно безпечного, динамічного освітнього середовища.

Завдання підвищення кваліфікації:

1. Поглибити розуміння засаничих психологічних чинників ефективного спілкування та комунікації в освітньому процесі.
2. Засвоїти специфіку педагогічної взаємодії та етичні психологічні способи впливу.

3. Розкрити зміст, цінності та психолого-педагогічний потенціал фасилітації в освіті.
4. Сформувати практичні навички реалізації функцій фасилітатора: менторингу, коучингу та медіації.
5. Опанувати закони групової динаміки та методичні прийоми організації динамічного навчання.
6. Опанувати технології екологічного зворотного зв'язку, рефлексії та евалюації для підвищення фасилітативної майстерності педагога.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

За професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН № 1225 від 29.08.2024): Б1. Психологічна компетентність; А1. Мовно-комунікативна компетентність; А2. Предметно-методична компетентність; Б2. Емоційно-етична компетентність; Б3. Компетентність педагогічного партнерства; Г1. Прогностична компетентність; Г2. Організаційна компетентність; Г3. Оцінювально-аналітична компетентність; Д1. Здатність до навчання впродовж життя;

За професійним стандартом «Вихователь закладу дошкільної освіти» (наказ Мінекономіки № 620-21 від 19.10.2021): В1. Психоемоційна; А1. Прогностична; А2. Організаційна; А3. Оцінювально-аналітична; А4. Предметно-методична; Б2. Проєктувальна; В2. Педагогічне партнерство; В3. Морально-етична; Г1. Здатність до навчання впродовж життя; Г2. Інформаційно-комунікаційна;

За професійним стандартом «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» (наказ Мінекономіки № 967 від 17.09.2021): В2. Емоційно-етична компетентність; А1. Нормативно-правова компетентність; А3. Компетентність стратегічного управління персоналом; Б1. Компетентність забезпечення якості освітньої діяльності; В1. Лідерська компетентність; В3. Компетентність педагогічного, соціального та мережевого партнерства; Г3. Проєктувальна компетентність; Д1. Інноваційна компетентність; Д2. Здатність до навчання впродовж життя;

За професійним стандартом «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» (наказ Мінекономіки № 620-21 від 28.09.2021): Г2. Емоційно-етична компетентність; А2. Проєктувальна; Б2. Організаційно-методична; Б3. Комунікативна; В1. Здатність до навчання впродовж життя; Г1. Лідерська; Ґ2. Стратегічна комунікація; Ґ3. Нормативно-правова.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

1) знатимуть: психологічні основи педагогічної комунікації та способи впливу в освітньому процесі; сутність, цінності та принципи фасилітації; особливості використання менторингу, коучингу та медіації як функцій фасилітатора; закони груп-динаміки; принципи побудови екологічного зворотного зв’язку та технології рефлексії/евалюації;
2) вмітимуть: застосовувати психологічні способи запобігання деструктивному впливу в комунікації; використовувати інтерактивні фасилітативні техніки («Мовчазний шепіт», кубик Блума, модель GROW, ієрархію Ганьє); обирати доцільну роль (ментор, коуч, медіатор) залежно від

ситуації взаємодії; конструювати відкриті фасилітаційні запитання та формувати «Я-повідомлення»;

3) володітимуть навичками: екологічного надання та прийняття зворотного зв'язку без шкоди для психоемоційного стану учасників; самодіагностики стилів пізнання, викладання та рівня креативності; здійснення фасилітативного супроводу груп-динаміки та проведення якісної рефлексії й евалюації занять.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації: критерієм успішності є правильне виконання не менше ніж 60% тестових завдань.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації встановленого зразка, виданий ТОВ «Всеосвіта» згідно з Постановою КМУ № 800 та верифікований на Державній інформаційно-комунікаційній системі підтримки організації, забезпечення та реалізації професійного розвитку педагогічних та/або науково-педагогічних працівників «Вектор».

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання теоретичного аналізу психології освітньої комунікації з практичним відпрацюванням навичок фасилітації, менторингу, коучингу та медіації. Особливістю навчання є опрацювання практичних завдань для використання в роботі педагога, проведення самодіагностики та аналіз реальних освітніх ситуацій.

Зміст програми складається з 3 модулів та 9 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання слухачі складають підсумковий тест із 15 питань. Максимальна кількість балів — 100 балів. Прохідний бал — 60 балів.

Обсяг Програми складає: 30 навчальних годин, з них: 8 год — лекційні заняття, 18 год — практична робота, 2 год — самостійна робота, 2 год — контрольні заходи (підсумковий тест).

Назва навчальних модулів і тем	Лекції (год)	Практичні заняття (год)	Самостійна робота (год)	Контрольні заходи (год)	Усього (год)
МОДУЛЬ 1. Вступ					
Тема 1.1. Вступ до курсу	2	2	–	–	4
Разом за модулем 1	**2**	**2**	**–**	**–**	**4**
МОДУЛЬ 2. Чинники ефективного спілкування в освітньому процесі					
Тема 2.1. Спілкування та комунікація	1	2	–	–	3
Тема 2.2. Специфіка взаємодії	1	2	–	–	3
Тема 2.3. Використання психологічних способів	1	1	1	–	3

Назва навчальних модулів і тем	Лекції (год)	Практичні заняття (год)	Самостійна робота (год)	Контрольні заходи (год)	Усього (год)
впливу в освітньому процесі					
Тема 2.4. Специфіка взаємодії в педагогічному спілкуванні	1	1	1	–	3
Разом за модулем 2	**4**	**6**	**2**	**–**	**12**
МОДУЛЬ 3. Фасилітація як супровід комунікативного процесу ефективного навчання					
Тема 3.1. Фасилітація: зміст і цінності	1	2	–	–	3
Тема 3.2. Функції фасилітатора: менторинг, коучинг, медіація	1	3	–	–	4
Тема 3.3. Динаміка групи і динамічне навчання	–	3	–	–	3
Тема 3.4. Технології РЕ (рефлексія, евалюація)	–	2	–	–	2
Разом за модулем 3	**2**	**10**	**–**	**2**	**14**
Підсумкові заходи (Підсумковий контроль: тест)	**–**	**–**	**–**	**2**	**2**
УСЬОГО	**8**	**18**	**2**	**2**	**30**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Вступ

Тема 1.1. Вступ до курсу. Мета, завдання та методологічні засади навчального курсу. Фасилітація як сучасний підхід до розвитку психологічної компетентності педагога. Огляд нормативно-правового забезпечення та професійних стандартів (учителя, вихователя ЗДО, керівника ЗЗСО, керівника ЗДО).

МОДУЛЬ 2. Чинники ефективного спілкування в освітньому процесі

Тема 2.1. Спілкування та комунікація. Психологічна структура комунікативного процесу в освіті. Види, бар'єри та чинники ефективної комунікації між учасниками освітнього процесу (учитель, учень, батьки, адміністрація). Поняття екологічного спілкування.

Тема 2.2. Специфіка взаємодії. Психологічні аспекти суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Вплив емоційного стану на якість взаємодії. Людиноцентричний підхід К. Роджерса та концепція екологічного зворотного зв'язку (за принципами Таші Ейріх, Шейли Гін та Дугласа Стоуна).

Тема 2.3. Використання психологічних способів впливу в освітньому процесі. Психологічні механізми переконування, навіювання, наслідування та фасилітаційного впливу. Відокремлення конструктивного впливу від маніпуляцій та неекологічної критики. Психологічний аналіз мотивації критика (самоствердження vs підтримка).

Тема 2.4. Специфіка взаємодії в педагогічному спілкуванні. Стілі педагогічного спілкування та їхній вплив на психологічне благополуччя здобувачів освіти. Використання «Я-повідомлень» замість «Ти-повідомлень». Технології збереження емоційного балансу та стійкості педагога.

МОДУЛЬ 3. Фасилітація як супровід комунікативного процесу ефективного навчання

Тема 3.1. Фасилітація: зміст і цінності. Поняття, принципи та філософія фасилітації в освіті. Фасилітатор як нейтральний провідник освітнього процесу. Застосування таксономії Блума («Конструктор запитань») та ієрархії Ганьє для створення безпечного та розвивального середовища.

Тема 3.2. Функції фасилітатора: менторинг, коучинг, медіація. Розмежування та характеристики ролей педагога: *Менторинг (наставництво):* передача досвіду «рівний — рівному» (фінська модель peer-mentoring); *Коучинг:* техніка ставить відкритих запитань, використання моделі GROW («Карта власного прогресу»); *Медіація:* відновний підхід, посередництво при вирішенні конфліктів та впровадження Шкільних служб порозуміння (ШСП).

Тема 3.3. Динаміка групи і динамічне навчання. Психологічні закони розвитку групи. Відмінність між малою групою та командою (синергетичний ефект, взаємозалежність). Фасилітаційні техніки залучення групи: «Мовчазний шепіт» (Silent Brainstorming), «Send a Problem», рольовий пазл та картки ресурсів.

Тема 3.4. Технології РЕ (рефлексія, евалюація). Психологічні засади рефлексивного навчання. Застосування інтерактивних тестів рефлексії («Мій індекс навчання», «Екологічна батарейка», «Ефективність у команді»). Евалюація як система підвищення фасилітативної майстерності педагога та управління якістю освіти.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань:

1. Завдання за таксономією Блума «Конструктор запитань»: розробка бланка з 6 рівнями запитань для роботи з навчальним текстом.
2. Завдання «Аналіз та порівняння ролей»: визначення та розмежування якостей і навичок ментора, коуча та медіатора.
3. Аналіз освітнього кейсу: опис професійного конфлікту з освітнього середовища та розробка алгоритму його вирішення із застосуванням медіації.
4. Завдання «Мала група vs Команда»: побудова порівняльної матриці ознак малої групи та команди для формування синергетичного ефекту.

5. Самодіагностика стилів: проходження тестів на визначення власного стилю пізнання (VARK, Кольб), стилю викладання та рівня креативності (дивергентного мислення за Гілфордом/Торренсом).
6. Практикум з запитування (Завдання 8): самодіагностика використання технік відкритих запитань та обґрунтування їхньої ролі у фасилітативному супроводі.
7. Аналіз та відгук на притчу: написання рефлексивного есе про взаємодопомогу, роботу в команді та запобігання вигоранню.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання:

1. Психологічні особливості сприйняття інформації за принципами мультимедійного дизайну Р. Мейєра.
2. Фінський досвід групового наставництва (peer-mentoring) для підтримки емоційного благополуччя вчителів.
3. Технології протидії неекологічній критиці та маніпулятивному впливу в педагогічному колективі (на основі праць Т. Ейріх).

3.3. Орієнтовний перелік тестових питань:

1. Який стиль пізнання за Д. Кольбом базується на абстрактній концептуалізації та рефлексивному спостереженні?
2. У чому полягає головна відмінність ролі коуча від ролі ментора?
3. Що є головним показником трансформації малої групи в команду?
4. Яка фасилітаційна техніка дозволяє залучити всіх учнів (зокрема інтровертів) у повній тиші?
5. Що знаходиться на першому етапі (G) коучингової моделі GROW?
6. Як формула «Я-повідомлення» допомагає уникнути деструктивного конфлікту?
7. Що вимірює параметр «гнучкість» (Flexibility) у діагностиці дивергентного мислення за Гілфордом?
8. У чому полягає суть принципу «Feedforward» на противагу традиційній критиці минулого?
9. Яка головна мета евалюації в освітньому процесі?
10. Який рівень мислення за Блумом задействується при складанні альтернативних рішень?
11. Які 3 типи зворотного зв'язку виділяють Ш. Гін та Д. Стоун?
12. Що означає поняття «пауза після запитання» (Wait Time) у фасилітативній майстерності?
13. Який спосіб сприйняття лежить в основі моделі VARK?
14. Як фасилітатор діє при виявленні неконструктивного самоствердження одного з учасників за рахунок критики?
15. Хто несе відповідальність за прийняття рішень під час медіаційної сесії в школі?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами та доп.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами та доп.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20

3. Закон України «Про медіацію» від 16.11.2021 № 1875-IX (зі змінами та доп.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21.08.2019 № 800 (зі змінами та доп.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF
5. Наказ МОН України «Про внесення змін до професійного стандарту вчителя» від 29.08.2024 № 1225. URL: https://mon.gov.ua/
6. Наказ Мінекономіки України «Про затвердження професійного стандарту "Вихователь закладу дошкільної освіти"» від 19.10.2021 № 620-21.
7. Наказ Мінекономіки України «Про затвердження професійного стандарту "Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти"» від 17.09.2021 № 967.
8. Наказ Мінекономіки України «Про затвердження професійного стандарту "Керівник (директор) закладу дошкільної освіти"» від 28.09.2021 № 620-21.

Основна література:

1. Андрєєнкова В. Л., Левченко К. Б. Відновні практики та медіація в закладі освіти: практичний посібник. Київ: ГО «Ла Страда Україна», 2023. 156 с.
2. Гаврилик С. О. Психологія конфлікту та технології медіації в освітньому середовищі: навчально-методичний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2024. 210 с.
3. Ковальчук О. М., Петренко В. В. Психологічна стійкість та емоційно-етична компетентність педагога в умовах сучасних викликів. Київ: Академвидав, 2023. 184 с.
4. Мельничук Т. І. Впровадження інструментів ненасильницького спілкування в освітній процес: практичний порадник для педагогів та шкільних психологів. Харків: Основа, 2024. 128 с.
5. Наставництво: професійна підтримка та розвиток педагогів : практичний посібник / за заг. ред. Н. Софій. Київ: Український інститут розвитку освіти (УІРО), 2023. 148 с.

Додаткова література:

1. Захарова Н. М. Організація діяльності шкільних служб порозуміння: від відновного підходу до медіації однолітків: навчально-практичний посібник. Дніпро: Інновація, 2023. 144 с.
2. Швень Я. Л. Фасилітаційні технології в системі неформальної освіти дорослих: психологічний аспект. *Вісник післядипломної освіти*, 2024. Вип. 28(57). С. 112–126.
3. Національна освітня платформа «Всеосвіта»: вебсайт. URL: https://vseosvita.ua